

LITTERATURGRANSKNINGAR

Ivrit

Kaj Maler, Stockholm

Låt mig först som sist deklarerera, att Judith Wintbers *Ivrit* utgör en verklig pionjärinsats. Såvitt jag vet, är detta den första lärobok i nyhebreiska (ivrit) på högre nivå som utgivits på ett nordiskt språk. Om jag i det följande har vissa kritiska synpunkter att framföra, främst dikterade av pedagogiska intressen, så sker detta i förhoppningen att mina anmärkningar ska kunna bidra till att förf:s utmärkta material blir tillgängligt för en bredare skandinavisk publik.

En förutsättning för att rättvist kunna bedöma en läroboks värde är självfallet att veta, vilken målgrupp den är skriven för. Det hade förf. kunnat klargöra i ett aldrig så kort förord. Men märkligt nog saknas ett sådant. Den enda vägledning som ges bedömare, är att *Ivrit* utgivits i serien Scandinavian University Books. Detta innebär rimligen, att boken vänder sig till avancerade studenter, och väl då främst studenter i semitiska språk som önskar komplettera sitt vetande med insikter i staten Israels största officiella språk. Om jag har rätt i denna förmodan måste omfång och pris inge allvarliga farhågor för bokens avsättning. Detta är visserligen förlagets bekymmer. Men det är också synd, att förf:s grundliga arbete inte kan bli till nytta för den växande skara turister m. fl. som varje år färdas till Israels land.

Efter dessa inledande reflektioner kan det

vara på sin plats att berätta, vad boken innehåller. Det egendomliga är nämligen, att förf. även härvidlag snålat in på något som i allt slags mera omfattande tryck betraktas som ofrånkomligt: en aldrig så knapp innehållsförteckning...

Ivrit inleds med en 28-sidig översikt över de semitiska språken i allmänhet och hebreiskan, enkannerligen nyhebreiskan eller ivrit, i synnerhet. Denna aperçu bringar ingenting nytt, men den är korrekt och återger den semitiska språkvetenskapens nuvarande ståndpunkter. Även om det inte hör till ämnet i dess striktaste bemärkelse, hade det dock varit intressant att ta del av förf:s åsikt om orsakerna till den aschkenasiska uttalsnormens avvikelser från den sefardiska.

Lärobokens andra huvudparti (ss. 29—61) ägnas åt en strukturell presentation av nyhebreiskans fonologiska system. Läsaren kan inte undgå att märka att förf. tagit djupt intryck av nyare strömningar inom lingvistik. Hela strukturalismens formidabla arsenal av oppositioner, distributioner, streck, pilar, prickar, geometriska figurer, tablåer m. m. exponeras här av förf., som också presenterar två olika system för translitteration och transskription. Inom parentes: det är utmärkande för förf:s strikta inriktning på dagens "sekulariserade" ivrit, att de hebreiska bokstavstecknens talvärden inte

omnämnes. Synd, ty det är väl trots allt så, att dagens Israel bevarar en del gammalt stoff som även andra än traditionsbundna judar kan ha glädje av att veta? Dit hör, förutom bokstavstecknens talvärden, även sådant som de gamla månadsnamnen. Inte kan det väl vara ur vägen att någonstans beröra att Tempelinvigningsfesten inträffar i kislev, inte bara i december? Pedagogiskt sett har förf:s okonventionella approach till fonetik och fonologi stora fördelar. Nybörjaren slipper dras med den gamla surdegen innefattande regler för olika sorters *schva* m. m. sådant. Genom tillämpning av "clusters" leds eleven sakta men säkert fram till slutmålet, som är att kunna tillgodogöra sig opunkterad text. (De sista lektionerna i läroboken ger uteslutande prov på sådan text i s. k. sakprosa). Den fonologiska beskrivningen borde ha kompletterats med en grammofonskiva eller ett kasettband, på vilka inte minst skillnaderna i uttalet hos israeler komma från arabisktalande länder och övriga immigranter samt typiska intonationskurvor hade kunnat illustreras.

Så följer arbetets huvuddel: 30 lektioner av traditionellt snitt, nästan helt baserade på dialoger. Särskilt fantasieggande kan innehållet i denna konversation med bästa vilja i världen inte kallas. Men innehållet är nyttigt och helt up to date; texten vittnar värtaligt om förf:s behärskning av aktuell ivrit. Enligt förlagsreklamen innefattar *Ivrit* 2000 glosor. Jag har inte haft möjlighet att kontrollera denna uppgift. Men jag kan inte låta bli att beklaga, att förf. inte i slutet av boken gett oss en förteckning på dessa 2000 glosor, med referens till den lektion där de framträder i sin rätta kontext. Därmed hade förf. gett läsaren en utmärkt ivrit-dansk ordbok. Detta hade tillika givit bedömare en chans att bilda sig en föreställning om de 2000 glosornas relation till det centrala ordförrådet. Jag måste tillstå, att en sådan sammanfattande ordförteckning hade varit mer välkommen än några av lektionerna — om det nu är av utrymmeskäl som förf. utelämnat ordlistan. Och hur nyttigt hade det inte varit med en dansk-ivritisk motsvarighet! Tillsammans skulle dessa två ordlistor ha utgjort stommen i en kortfattad tvåspråkig ordbok för skandinaviskt bruk och av hög kvalitet, i sanning något som i dag är mycket efterlängtat.

Medan jag är i färd med desiderata, vill jag

passa på att säga ett par ord om de grammatiska kommentarer som kompletterar varje lektion. Dessa kommentarer är genomgående mycket lärorika och ger ofta prov på förf:s okonventionella, moderna pedagogiska grepp, t. ex. att vid förklaring av vissa grammatiska kategorier utgå från elevens modersmål (i detta fall alltså danskan) och inte från pilotspråket (ivrit). Detta gäller bl. a. behandlingen av relativa pronomen (s. 98), det indefinita "man" (s. 107), idiomatik (t. ex. uttryck för "kosta", s. 114; men varför inte koppla "kosta" med "uppgå till" för att göra parallellismen skandinaviska/ivrit fullständig?).

Till allt detta och mycket mer hänvisar ett register i bokens slut på åtta (8!) sidor. Detta är alldeles orimligt. Hellre offra ett par lektioner till förmån för en sammanfattande kortfattad språklära av traditionell karaktär. I en sådan hade alla de fina iakttagelserna i lektionskommentarerna lätt kunnat beredas plats med tillhjälp av sidhänvisningar till sådant som närmare utreds i respektive kommentar.

Som synes gäller min kritik av J. Winthers värdefulla pionjärsats inte lärobokens stoff utan dess pedagogiska otillräckligheter. Dit bör även räknas alla dessa "fylleri"-övningar av olika slag som avslutar lektionerna. Till dessa hade det ovillkorligen behövts ett facit för den stackars elev som inte har tillgång till lärarhandledning.

Till slut en anmärkning som helt riktar sig mot förlaget. Det är ur pedagogisk synpunkt förkastligt, ja förödande, att tillämpa en typografi som är så svårtillgänglig som den här tillämpade. Sidmarginalerna är alldeles för snävt tilltagna för att medge anteckningar — det rör sig ju om en nybörjarbok! Och de hebreiska bokstavstecknen — som ju till råga på allt ingår i ord som läses s. a. s. i omvänd ordning — är så ynkligt små och därtill hopträngda på tätpackade rader med minimalt radavstånd, att det behövs heroism för att bemästra typografien. Är det nödvändigt att tillfoga att sådant motverkar bokens syfte?

Men frånsatt dessa yttre skavanker eller tillkortakommanden — vilka bör kunna rättas till i en reviderad version — känns det angeläget att upprepa vad som sagts i inledningen: Judith Winthers *Ivrit* är en insats av största betydelse för studiet av detta nya, intressanta språk i Norden.

LITTERA JUDAICA

SKANDINAVISKA
KVARTALTIDSKRIFTEN FÖR
JUDAISTIK

A QUARTERLY REVIEW
FOR JEWISH STUDIES & CULTURE
IN SCANDINAVIA

Från och med detta häfte har Nordisk judaistik sammanslagits med tidskriften *Littera Judaica*, vilken under åren 1973—1975 utgavs av Arbetsgruppen för judaistisk forskning, Lund, med ekonomiskt stöd av B'nai B'riths Skandinaviska logeråd, vissa mosaiska församlingar samt enskilda bidragsgivare. Exemplar av de utgivna häftena kan, i mån av tillgång, beställas genom Nordisk judaistik. Se vidare omslagets andra sida.

Redaktörer

Lánsky, Egon (Nris 2—5/6)
Szac, Jaff (No 1)

Redaktionsråd

Dedijer, Stevan, docent, Lund
Flam, Helena, fil kand, Köpenhamn
Hollander, Camilla, fil kand, Stockholm
Koraszevska, Margareta, fil lic, Lund
Levy, Hans W, ingenjör, Göteborg, redaktions-
rådets ordförande
Rubinstein, Harry, rektor, Malmö
Samson, Torben, Köpenhamn

Register

Vissa artiklar publicerades parallellt på svenska och engelska; för dessa anges inom parentes den engelska titeln med relevant sidhänvisning.

Alsterdal, Alvar, *Martin Buber om judar och araber*, 3/4, s 3—10; (Martin Buber on Jews and Arabs, 3/4, pp. 3—10)

Flam, Helena, *Marxismen och judefrågan. An-*

tisemitism som ett ideologiskt system, 1, s 10—19; (Summary, 1, p. 3)

Grosin, Lennart, *Strukturell separatism och assimilation i den judiska historien*, 5/6, s 11—25; (Structural separatism and assimilation in Jewish history, 5/6, pp. 52—65)

Jacobowsky, Carl V., *Wissenschaft des Judentums och dess efterföljare under halvtannat sekel*, 3/4, s 26—32; (Summary, 3/4, pp. 24—25)

Kronholm, Tryggve, *Avhandling om judisk sabbatsliturgi*, 3/4, s 11—17; (Dissertation on the Jewish Sabbath Liturgy, 3/4, pp. 11—17)

Laub, Gabriel, *Aforismer*, 5/6, s 5—68, passim; (Aphorisms, 5/6, pp. 43—65, passim)

Narrowe, Morton H., *Landet Israels betydelse inom judendomen*, 5/6, s 3—10; (The significance of the Land of Israel within Judaism, 5/6, pp. 44—51)

Ringgren, Helmer, *Aktuella problem inom judaistiken*, 3/4, s 18—25; (The 6th World Congress of Jewish Studies, 3/4, pp. 18—23)

Sharon, Dan, *Solzhenitsyn's "GULag": A view from the archipelago*, 3/4, pp. 33—37

Szac, Jaff, *Ett bidrag till analysen av den antisemitiska propagandakampanjen i Polen efter mars 1968*, 2, s 3—15; (Summary, 2, p. 1)

Szac, Jaff, *Littera Judaica — inför nuet och framtiden*, 1, s 1—2; (Littera Judaica — its present and future, 1, pp. 2—3)

Szac, Jaff, *Om minoriteter i sociala system som strävar efter att bli homogena*, 1, s 3—10; (Summary, 1, p. 3)

Vogt, Judith, *Antizionisme — moderne djävletro?*, 5/6, s 25—33 samt 11 bildsidor; (Anti-Zionism — our time's Devil-worship?, 5/6, pp. 36—43)

Wajsbrot, Jacob, *Den judiska fackföreningsrörelsen i mellankrigstidens Polen*, 1, s 19—20; 2, s 16—18; (Summary, 1, p. 3; 2, pp. 1—2)